

ETT ÅR AV MAGISKT TÄNKANDE

Bokförlaget Atlas
Drottninggatan 83
111 60 Stockholm
www.arenagruppen.se

Bokförlaget Atlas är en del av Arenagruppen, den radikala sfär som även består av tidskriften Arena, tankesmedjan Agora och seminarieverksamheten Arena Program.

The Year of Magical Thinking
© 2005 by Joan Didion
All rights reserved including the right of
reproduction in whole or in part in any form.

Ett år av magiskt tänkande
ISBN 10: 91-7389-213-0
ISBN 13: 978-91-7389-213-1
Översättning av Ulla Danielsson
Fackgranskning av Christina Bolund
Grafisk form av Lotta Köhlhorn
Sättning av Anna Markevörn
Tryck: ScandBook, Falun 2006

JOAN DIDION
ETT ÅR AV MAGISKT
TÄNKANDE

I ÖVERSÄTTNING AV ULLA DANIELSSON

ATLAS

Av Joan Didion på svenska
Lagt kort
Kalifornien – min historia

På andra förlag
Bönbok för en vän (1978)
Salvador (1983)

Den här boken tillägnas John och Quintana

I

Livet förändras snabbt.

Livet förändras på ett ögonblick.

*Man sätter sig ner för att äta middag och livet som
man känner det tar slut.*

Frågan om självmedlidande.

Det här var de första ord jag skrev efter det att det hade hänt. Datorns tidsangivelse av dokumentet som skrivits med Microsoft Word («Anteckningar om förändringar.doc») säger att det var den »20 maj 2004, 23:11«, men då hade jag bara öppnat dokumentet och reflexmässigt klickat på spara innan jag stängde det. Jag hade inte gjort några förändringar i dokumentet i maj. Jag hade inte gjort några som helst förändringar i dokumentet sedan jag skrev orden i januari 2004, en eller två dagar efter att det hade hänt.

På mycket länge skrev jag ingenting annat.

Livet förändras på ett ögonblick.

Ett helt vanligt ögonblick.

Vid något tillfälle funderade jag på att lägga till orden »Ett helt vanligt ögonblick« för att minnas vad som varit mest påtagligt med det som hänt, men jag insåg med en gång att

jag inte skulle behöva skriva ordet »vanligt«, för det skulle jag aldrig glömma: ordet fanns ständigt i mina tankar. Det var i själva verket vanligheten hos allt det som föregick den där kvällen som gjorde att jag inte riktigt kunde tro att det hade hänt, hade svårt att ta in det, ta det till mig och komma över det. Nu inser jag att det inte var något ovanligt med detta: när vi drabbas av plötsliga katastrofer brukar vi alla fokusera på hur obetydliga omständigheterna var då det ofattbara inträffade, den klarblå himlen som planet störtade ner från, rutinärendet som slutade i vägdkiket med bilen i lågor, gungorna som barnen lekte med som de brukade då skallerormen slog till från murgrönan. »Han var på väg hem från arbetet – lycklig, framgångsrik och frisk – och sedan var han borta«, läste jag i en redogörelse skriven av en sjuksköterska inom psykiatrivården, vars make omkom i en bilolycka. 1966 hade jag tillfälle att intervjua flera personer som hade bott i Honolulu morgonen den 7 december 1941; utan undantag började dessa personer sina redogörelser för händelserna i Pearl Harbor genom att berätta för mig vilken »normal söndagsmorgon« det hade varit. »Det var bara en helt vanlig septemberdag«, säger folk fortfarande när man ber dem beskriva morgonen i New York då American Airlines 11 och United Airlines 175 flögs in i tornen till World Trade Center. Till och med den officiella elfte septemberkommissionens rapport började med denna envist olycksbådande men samtidigt häpet beskrivande notering: »På tis-

dagen den 11 september 2001 var morgonen tempererad och nästan molnfri i östra Förenta staterna.«

»Och sedan – borta.« *Mitt i livet befinner vi oss i döden*, säger man vid jordfästningar inom den episkopala kyrkan. Senare förstod jag att jag i detalj måste ha upprepat vad som hände för alla dem som kom hem till mig under de första veckorna, alla de vänner och släktingar som hade med sig mat och blandade drinkar och dukade matbordet åt alla som fanns där vid lunch- eller middagstid, för alla dem som dukade av och frös in resterna och körde diskmaskinen och fyllde vårt (jag kunde ännu inte tänka på det som *mitt*) i annat fall tomma hem, till och med efter det att jag hade dragit mig tillbaka till sovrummet (vårt sovrum, där det på en soffa fortfarande låg en blekt frottémorgonrock XL, som inköpts på 1970-talet hos Richard Carroll i Beverly Hills) och stängt dörren. Det jag kommer ihåg allra tydligast från de första dagarna och veckorna är de där stunderna då jag plötsligt överväldigades av utmattning. Jag har inget minne av att jag berättade några detaljer för någon, men det måste jag ha gjort, för alla tycktes känna till dem. En gång funderade jag på om de möjligtvis hade fått reda på alla detaljer av varandra, men jag förkastade omedelbart den tanken: den historia de kände till var på alla punkter alltför exakt för att ha kunnat spridas från mun till mun. Den måste ha kommit från mig.

En annan orsak till att jag förstod att historien hade kommit från mig var att ingen av de versioner som jag hörde

omfattade de detaljer jag ännu inte orkade med, till exempel blodet på vardagsrumsgolvet som var kvar tills José kom och torkade bort det nästa morgon.

José. Som ingick i vårt hushåll. Som skulle ha flugit till Las Vegas senare den dagen, den 31 december, men som aldrig åkte. José grät den där morgonen när han torkade upp blodet. När jag första gången talade om för honom vad som hade hänt förstod han inte. Naturligtvis var jag inte den idealiske berättaren av historien: det var något med min version som både hade varit alltför obesvärat och alltför kortfattat, det var något i mitt tonfall som inte hade lyckats förmedla den viktigaste omständigheten i situationen (jag skulle på liknande sätt misslyckas när jag senare blev tvungen att berätta det för Quintana), men när José såg blodet förstod han.

Jag hade plockat undan de kvarlämnade sprutorna och EKG-elektroderna innan han kom den morgonen, men jag klarade inte av blodet.

En skiss.

Nu när jag börjar skriva det här, är det eftermiddagen den 4 oktober 2004.

För nio månader och fem dagar sedan, ungefär klockan nio på kvällen den 30 december 2003, tycktes min make, John Gregory Dunne få (eller fick) en massiv hjärtinfarkt som försakade hans död vid matbordet i vardagsrummet i vår lägenhet i New York, där han och jag precis hade slagit

oss ner för att äta middag. Vårt enda barn, Quintana, hade de senaste fem nätterna legat medvetslös på en intensivvårdsavdelning på Beth Israel Medical Center's Singer Division, som då var ett sjukhus på East End Avenue (det stängdes i augusti 2004) och som mer allmänt kallades »Beth Israel North« eller »det gamla Doctors' Hospital«, eftersom något som hade tyckts vara ett fall av decemberinfluensa, men som varit tillräckligt allvarligt för att hon på juldagsmorgonen skulle tas in på akutavdelningen, plötsligt hade utvecklats till lunginflammation och svår blodförgiftning med septisk chock. Detta är mitt försök att förstå den period som följde, veckor och sedan månader, som vände upp och ner på alla de föreställningar jag någonsin haft om döden, om sjukdomar, om sannolikhet och slump, om tur och otur, om äktenskap och barn och minnet, om sorg, om hur människor handskas eller inte handskas med det faktum att livet tar slut, om hur ytlig den mentala hälsan är och om livet självt. Jag har varit författare och skribent under hela mitt liv. Redan som barn, långt innan det jag skrev hade börjat publiceras, utvecklade jag som författare en känsla av att själva meningen låg förankrad i rytmen hos orden, i satserna och meningarna, som en teknik för att hålla tillbaka det, vad det nu var, som jag trodde eller ansåg fanns förborgat bakom en allt mer ogenomtränglig polityr.

Jag skriver så som jag är eller så som jag har blivit, men i det

här fallet önskar jag ändå att jag i stället för orden och deras rytm hade haft ett klipprum, utrustat med en Avid, ett digitalt redigeringsystem i vilket jag med en enkel knapptryckning kunde komprimera tidsföljden för att på en och samma gång kunna visa er alla de minnesfragment som dyker upp just nu, låta er välja tagning, välja fritt bland de marginellt olika uttrycken, bland de skiftande tolkningarna av samma rader. Det här är en situation där jag behöver mer än ord för att kunna hitta en mening. Det här är en situation då jag, vad jag än själv tror eller anser, måste vara genomskinlig, om så bara för mig själv.